

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Артюхова А.С.

студентка,

Науковий керівник: Січко І.О.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ІДЕЙ ОСВІТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Людство дедалі більше усвідомлює необхідність перетворення свого життя на безпечне, здорове та якісне. Глобальною потребою ХХІ століття є формування такого способу життя, який став би основою довготривалого розвитку людства. Науково-технічний прогрес, нові технології самі по собі не здатні подолати загрозу екологічної катастрофи, що нависла над людством. Потрібні нова філософія, нова політика, нові моральні імперативи – зобов'язання кожної людини й людства в цілому [3].

Виключно важлива роль у вирішенні окреслених завдань належить освіті як найпотужнішому засобу виховання людини, гармонізації її відносин зі світом, що має створювати умови для стійкого особистісно-соціального розвитку суспільства у вирішенні нагальних проблем, знаходженні нових потенціалів людяності, а не втраті наявних [2, с. 2].

З огляду на це підготовка майбутнього вчителя до реалізації стратегії сталого розвитку суспільства нині набуває безперечної актуальності. Однак, практична реалізація цієї вимоги в педагогічному досвіді вчителів початкових класів є не досить досконалою. Це зумовлене багатьма причинами, серед яких головними, на наш погляд, є недостатня розробка науково – теоретичних основ технології уроків для сталого розвитку у початковій школі та брак науково обґрунтованих методичних рекомендацій щодо їх використання [5, с. 7].

Слід зазначити, що розвиток особистості, здатної до гармонійної взаємодії з природою і світом, завжди був одним з найважливіших завдань системи освіти, важливою складовою цілей навчання на кожному уроці.

Проблемі розвитку й саморозвитку майбутнього вчителя в процесі його професійної підготовки до реалізації освіти сталого розвитку в початковій школі присвячено наукові дослідження О.І. Пометун, М.В. Гриньової, І.В. Андрусенко, О.В. Онопрієнко, О.І. Башкір, С.Ю. Масіч, Л.С. Рибалко, Н.О. Ткачової.

Концептуальні засади освіти для сталого розвитку розроблені в працях О.І. Пометун.

Мета статті – дослідження проблеми підготовки майбутнього вчителя до реалізації ідей освіти сталого розвитку у початкових класах, визначення основних орієнтирів його діяльності в досліджуваному контексті.

Визначення основних шляхів підготовки майбутнього вчителя до реалізації стратегії сталого суспільного розвитку потребує, насамперед, усвідомлення суті означеного поняття. Проведений науковий пошук свідчить,

що поняття сталого розвитку (sustainable development) як такого, що сприяє задоволенню потреб сучасності, не ставлячи під загрозу інтереси і потреби наступних поколінь, було введено до наукового обігу наприкінці ХХ століття (Г. Х. Брундтланд, 1987) у зв'язку з загостренням екологічної кризи й усвідомленням її небезпечності для існування людства.

Сталість (sustainability) визначається як впорядкування технічних, наукових, екологічних, економічних та соціальних ресурсів таким чином, щоб система була здатна підтримуватися в стані рівноваги в просторі й часі.

Забезпечити сталий прогресивний розвиток цивілізації може лише його синергетична модель – взаємодоповнюючий, взаємозбагачуючий гармонійний розвиток особистості, соціальних груп, суспільства, де системоутворювальним ядром є духовність [6].

Для забезпечення сталого розвитку – чи не найважливішого завдання, що будь-коли стояло перед людством, – особливі надії покладаються на освіту. Це питання постійно обговорюється на рівні глав держав і урядів, у рамках міжнародних і міжурядових, неурядових і просвітницьких організацій протягом останнього десятиріччя. Проте найбільш чітко про необхідність міжнародних угод і дій в царині освіти було заявлено на Всесвітньому саміті зі стійкого розвитку (Йоганнесбург, 1992 р.). У прийнятій на форумі заяві наголошувалось: «Освіта для сталого розвитку має заохочувати формування у людей почуття особистої і колективної відповідальності, а отже, і зміни в поведінці, якщо вони необхідні» [4].

Глибоке розуміння наведених положень є особливо важливим для майбутнього вчителя, який має бути здатним сприяти реалізації стратегії сталого суспільного розвитку через стимулювання до сталого розвитку особистості й соціальних груп, до яких вона належить. Він має переконливо доводити до свідомості підростаючого покоління те, що альтернативою якісного шляху розвитку суспільства може бути тільки життя за законами істини, добра, краси та любові, котрі є ознаками гармонії Всесвіту, є умовою досягнення як особистого щастя, так і висхідного розвитку людства [7].

На екологічну освіту покладаються значні надії щодо виховання нової генерації людей з екологічно відповідним мисленням, високою екологічною культурою, екологоцентричним підходом до створення умов для взаємин між людиною і природою.

Екологічна освіта в інтересах стійкого розвитку в початковій школі не зводиться лише до охорони природи і раціонального природокористування, натомість виконує надпредметну функцію, забезпечуючи підґрунтя для формування системи універсальних знань, умінь, навичок, досвіду самостійної діяльності й особистої відповідальності учнів як складників ключових компетентностей [1].

Пріоритетними цілями навчання учнів в інтересах стійкого розвитку є такі: учитися аналізувати та вирішувати проблеми, діяти, учитися жити і співпрацювати у колективі.

У процесі такого навчання роль вчителя змінюється. Він виступає організатором дій учнів, надихає їх, підбадьорює і скеровує їхні зусилля. Учні самі обирають спосіб діяльності, виконують обрані дії, обговорюють їх, приймаючи самостійні рішення. Учитель лише створює умови для безпечного і ефективного процесу навчання, запрошує взяти в ньому участь.

Одним із шляхів реалізації завдань стійкого розвитку є включення у систему початкової освіти курсу за вибором «Уроки для стійкого розвитку. Школа друзів планети», який спрямований на формування в учнів 1-4-х класів екологічно активної позиції, прагнення діяти для збереження довкілля і досягнення стабільного розвитку суспільства, позитивного сприйняття майбутнього [4].

Підготовка майбутніх вчителів до реалізації стратегії сталого розвитку має здійснюватися через увесь спектр видів діяльності у вищому навчальному закладі – навчальну, виховну, практичну, дослідницьку, самоосвітню, й волонтерську, й має бути спрямована на:

- чітке усвідомлення майбутніми педагогами основних стратегічних орієнтирів розвитку сучасної цивілізації, сталого розвитку;
- розуміння власної місії, а також ролі особистості і соціальних груп у досягненні сталого розвитку;
- набуття системи знань, оволодіння прийомами, методами й технологіями, стратегіями діяльності зі стимулювання до сталого розвитку особистості;
- переведення самого вчителя на рівень сталого розвитку, формування в нього здатності до сталого саморозвитку.

Реалізація стратегії сталого суспільного розвитку може здійснюватися лише на основі його синергетичної моделі – взаємного прогресивного розвитку особистості як відповідального соціального суб'єкта, представника сім'ї, громади, нації, цивілізації, а також соціальних груп як складових суспільства, що визначають спрямованість його розвитку; їх здатності об'єднувати зусилля з метою позитивних суспільних перетворень. Провідна роль у забезпеченні означених процесів належить вчителю, адже він виступає організатором дій учнів, надихає їх, підбадьорює і скеровує їхні зусилля, створює умови для безпечного і ефективного процесу навчання, запрошує учнів взяти в ньому участь.

Перспективою подальших досліджень в цьому напрямі є розробка технології, методичних рекомендації для підготовки майбутнього вчителя до реалізації ідей сталого розвитку та активне впровадження їх у практику навчально-виховного процесу початкової школи.

Список використаних джерел:

1. Андрусенко І. В. Всеукраїнська газета для вчителів початкових класів «Початкова освіта» № 14 (734), липень 2014.
2. Гриньова В. М. Підготовка майбутніх фахівців у системі вищої педагогічної освіти / В. М. Гриньова // Актуальні питання навчання і виховання особистості : збірник наукових статей. – Вип. 2. – Харків: Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди, 2008. – С. 1-10.
3. Карамушка В. І. Вступ до практики стійкого розвитку. Навчальний посібник. УМО АПН України. – К. – Львів: Край, 2009. – 240 с.
4. Пометун О. І. та ін. Моя щаслива планета: Уроки для стійкого розвитку: метод, посіб. для вчит. 3–4 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К.: Освіта, 2012. – 112 с.
5. Сисоєва С. О. Вектор розвитку особистості у постіндустріальному суспільстві / С. О. Сисоєва // Неперервна професійна освіта: теорія і практика: науково-методичний журнал. – 2001. – Вип. 1. – С. 32-39.
6. Уроки для стійкого розвитку: посібник для вчителя навч. курсу за вибором для учнів 8 класу/ авт.-укладач: О. І. Пометун та ін.. Видання друге. – К.: Логос, 2010. – 79 с.